

Nr.: 59
Aan: De minister-president
Van: J.W. Holtslag

8 juli 1976

Betreft: Concept-memorandum inzake het ontwikkelingsbeleid
van de EEG
(REZ 9 juli 1976, punt 4; zie ook conclusies
coördinatie commissie punt 2)

Ter aanvulling van notitie nr. 681 van mr. Merckelbach het volgende over de inhoud van het concept-memorandum van minister Pronk.

1. Het memorandum bevat een consequente analyse, vanuit de door Nederland gehuldigde uitgangspunten voor de ontwikkelingssamenwerking, van de mogelijkheden op communautair niveau. Minister Pronk heeft in "zijn" coördinatie commissie nog eens benadrukt dat hij niet beoogt een reactie op het memorandum van Bahr te geven. Het gaat om een bijdrage aan een voortgaand proces van beleidsformulering op gemeenschappelijk niveau. Met die intentie wordt het ook in Brussel ingediend. Minister Pronk is tot veel concessies bereid geweest om ieders medewerking te krijgen, maar heeft voor de hoofdzaken steeds naar MR/REZ verwezen. Terwille van uw tijdgebrek vat ik die in grote lijnen samen.
Er wordt een drietal uitgangspunten gehanteerd:

- 1) Het ontwikkelingsprobleem is een mondiaal probleem: het beleid van en in de Gemeenschap moet geënt worden op de doelstellingen van DD2 en deresoluties van de 7e SANNV.
- 2) Het gaat om een structureel probleem: de ontwikkelingssamenwerking moet een integrerend onderdeel uitmaken van het overige externe, maar ook van het interne beleid.
- 3) Bedoeld integraal beleid moet gericht zijn op enerzijds bevordering van het streven naar selfreliance van de ontwikkelingslanden en anderzijds het totstandbrengen van een rechtvaardige verdeling van welvaart, kennis en invloed over alle bevolkingsgroepen.

Dit laatste element zal minister Pronk, voor wat het Nederlandse bilaterale beleid betreft, binnenkort in een gedetailleerde nota aan de ministerraad uitdiepen.

De huidige inspanningen schieten volgens het memorandum tekort, de ontwikkelingsraad zou een belangrijke rol moeten spelen bij de formulering van een meer doeltreffend communautair beleid. Het is echter niet de bedoeling dat enigerlei lidstaat zijn opvatting aan de andere lidstaten kan opleggen. Nederland zal ook zijn verworvenheden niet prijs willen geven. Het proces van vergemeenschappelijking van het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid speelt zich af in een 5-fasenmodel (§ 5, pp. 5 en 6). De overgang van de ene naar de andere fase kan pas worden gerealiseerd als tussen de lidstaten overeenstemming is bereikt omtrent de in die volgende fase te hanteren uitgangspunten. Voor Nederland betekent dat dat in voldoende mate de 3 gehanteerde uitgangspunten tot hun recht zullen moeten kunnen komen. Hierin steekt een voorwaardelijkheid die een geschilpunt tussen minister Pronk en staatssecretaris Brinkhorst heeft opgeleverd. Dit zal in de REZ moeten worden uitgesproken.

Gegeven het fasenmodel, stelt het memorandum voor om "... per beleidsterrein een inventarisatie te plegen van de mate van consultatie, coördinatie, harmonisatie danwel communautarisering die is bereikt, en van de voorwaarden waaronder voortgang in de richting van verdergaande vormen van samenwerking kan en dient te worden gemaakt". Het memorandum bestaat vervolgens (en ook voor het grootste deel) uit een begin van een dergelijke inventarisatie, waarbij, vanuit Nederlands standpunt bekeken, ook de voorwaarden voor verdergaande samenwerking worden aangegeven.*)

Op terreinen die wel en/of niet reeds tot het communautaire beleid behoren (resp. § 6 en § 7). In § 8 wordt uiteengezet dat Nederland zich het recht moet blijven voorbehouden om af te wijken van het gemeenschappelijke standpunt in internationale fora (behoudens de CIES en die voorzover het die onderwerpen betreft die krachtens de verdragen een Gemeenschapscompetentie zijn, danwel een "bijzonder belang" voor de Gemeenschappen vertegenwoordigen). In § 9 komt een zeer beperkt aantal institutionele suggesties voor. Met name valt te twijfelen aan de zin van het invoeren van een ontwikkelingsfiche, gezien de slechte ervaringen die met het budgettaire fiche zijn opgedaan.

(* Door een groot aantal tekstuele concessies van minister Pronk is echter hier het woord "voorwaarde" steeds weggepoetst.)

2. Tegen de tekst van het memorandum is in de coördinatie commissie een aantal kritische opmerkingen gemaakt die u in bijlage III B bij de conclusies vindt. Ambtelijk OWS vindt alleen de op pag. 4 bij het tweede gedachtestreepje opgenomen suggestie (van mr. Sassen) van belang. Het leek Sassen beter de Commissie te verzoeken concrete voorstellen te doen over nood- en humanitaire hulp dan om Nederlandse voorstellen aan te kondigen. Het is wel aardig te vermelden dat een medewerker van Sassen in de coördinatie commissie van minister Pronk juist voorstelde een Nederlandse notitie aan te kondigen om een serieuze indruk te wekken! Een combinatie van beide ideeën is volgens mij juist. De Nederlandse voorstellen verdienen alle kans te krijgen. Zij beogen de bedoelde hulp sneller ter plaatse te krijgen door de Europese Commissie te laten beslissen over door de lidstaten ter beschikking te stellen hoeveelheden voedsel, medicamenten etc. en transportmiddelen. Men kan een notitie ter zake indienen en tevens de Commissie vragen de draad vandaar op te nemen. Bij het derde gedachtestreepje op pag. 4 teken ik nog aan dat ter zake van het ontwikkelen van een herstructureringsbeleid op Gemeenschappelijk niveau en de Nederlandse inbreng daarbij in de REZ van 28-6-76 een van de tekst van het memorandum afwijkende beslissing is genomen. Volgens de REZ besluitenlijst zal worden nagegaan in hoeverre de nota van de ministers Lubbers en Pronk kan worden gebruikt (REZ 28-6-76, pt.3.70) terwijl in het memorandum staat dat het door ons geformuleerde beleid zal worden ingebracht, incl. de reeds opgedane ervaring (pag. 15 midden). Voor het overige lijkt het me niet waarschijnlijk dat minister Pronk de opmerkingen uit bijlage III B in zijn coördinatie commissie zal willen bespreken: alle departementen zijn al met de tekst akkoord gegaan. Namens staatssecretaris Brinkhorst is alleen een reserve gelegd t.a.v. de opportunity van de indiening.

Deze reserve bestaat volgens de conclusies van de coördinatie commissie niet langer. Er zijn geschilpunten over het fasenmodel en de ruilvoet-passage blijven bestaan. In de REZ kunnen de wijzigingen uit bijlage III A worden aanvaard. Indien hernieuwde ambtelijke discussies zouden plaatsvinden zullen die er, naar mijn verwachting, toe leiden dat de strijd opnieuw zal worden gevoerd over dezelfde punten en dat minister Pronk toch een beroep op REZ/MR zal willen doen om te voorkomen dat in een nieuwe tekst het voor hem essentiële onderscheid tussen de fasen wordt afgezwakt, de ruimte voor additioneel of verdergaand nationaal beleid wordt verminderd (overigens ter wille van de voorkoming van een soortgelijke opstelling van andere landen op andere punten) en een sterkere binding aan een Gemeenschappelijk standpunt in internationale fora (geen herhaling van Nairobi) zal worden opgenomen. OWS heeft de verwachting dat de ministers Van der Stee en Duisenberg, gezien de opstelling van hun ambtelijke vertegenwoordigers geen grote moeilijkheden zullen maken. Het is wellicht mogelijk, na een eerste discussie, minister Pronk en staatssecretaris Brinkhorst te vragen de in de conclusies van de coördinatie commissie (pag. 6) gesuggereerde aanbiedingsbrief te schrijven en het memorandum, incl. bijlage III A, te aanvaarden, na een uitspraak over de twee resterende geschilpunten te hebben gedaan. In de volgende REZ kan alles worden gefinaliseerd. Dan zou de pijnlijke gang terug naar de coördinatie commissie(s) kunnen worden vermeden, terwijl in de aanbiedingsbrief nog bepaalde (Europese) accenten kunnen worden gelegd.